

τη, ἥτις καὶ πρώτη ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην, καὶ πρώτη μετερρύθμισε τὰ ἥθη τῆς· πρώτη ἐκαλλιέργησε τὰς τέχνας, καὶ πρώτη ἐσύστησε καὶ νόμους.

Κ Ε Φ Α Λ Λ Ι Ο Ν Γ ο υ .

Π Ε Ρ Ι Τ Η Σ Κ Ρ Η Τ Η Σ Κ Α Ι Τ Ο Ὑ Μ Ι Ν Ω Ο Σ .

Ἡ Κρήτη, κειμένη ἀπέναντι τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, ἔχουσα λιμένας καὶ ἀκρωτήρια, πρώτη προσέβαλεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ναυτηλουμένων ξένων (α), καὶ πρώτη οἰκήθη. Οὗτοι καταβά-
τες εἰσήγαγον μετὰ τῶν θρησκευτικῶν δογμάτων καὶ τελετῶν τὴν Μουσικὴν, τὴν χρῆσιν τοῦ σιδήρου καὶ τὰς ἀναγκαιοτέρας τέχνας. Αὐτοῦ ἐσύστηθη τὸ πρῶτον πολιτικὸν καὶ νομοθετικὸν σύστημα (β). Ἰκεῖ μυθολογεῖται ἡ βρεφοφαγία τοῦ Κρόνου, ἡ παιδοτροφία τοῦ Διὸς, καὶ τῶν Τιτάνων ὁ κατὰ τῶν Θεῶν πόλεμος. Ἡ Κρητικὴ Ἰδὴ εἶναι ἡ κοιτὶς τῆς Ἑλληνικῆς Μυθο-

---

(α) Κρήτη τις γαῖ' ἐστὶ, μέσῳ ἐνὶ οἴνοπε πόντῳ. (Ὅμηρ. Ὀδυσσ. Γ. Στίχ. 178.)

(β) Ὑπὲρ δὲ τῆς Κρήτης ὁμολογεῖται· διότι κατὰ τοὺς παλαιούς χρό-
νους ἐτύγχανεν εὐνομουμένη, καὶ ζηλωταὶ ἐαυτῆς τοὺς ἀρίστους τῶν Ἑλλήνων ἀπέφηνεν. (Στράβ. Βιβλ. Χ. Κεφ. ΙV.)

λογίας. Αὐτὴν ἐστερέωσαν τὰ διάφορα τάγματα τῶν ἱερέων Ἰδαίων Δακτύλων, κατὰ μίμησιν ἀναντιρρήτως τῆς ὁμωνύμου Φρυγικῆς Ἰδης. Διὰ τοῦτο ἡ νῆσος αὕτη εἶναι, τρόπον τινά, ἡ βᾶσις τῆς Θεογονίας, καὶ πάσης τῆς Ἑλληνικῆς περὶ τῶν Θεῶν μυθολογίας.

Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τῆς Κρήτης ἦσαν, κατὰ τοὺς συγγραφεῖς, οἱ Ἐτεόκριτες καὶ οἱ Κύδωνες (α). Οἱ καταβάντες εἰς αὐτὴν ξένοι ἦσαν Πελασγοροίνικες, Φρύγες, καὶ Αἰγύπτιοι, εἰς τοὺς ὑποίους προσετέθησαν καὶ οἱ ἀπὸ διάφορα μέρη μετοικήσαντες ἄλλοι Πελασγοί. Οὗτοι εἰσήζαν ἢ νέους Θεοὺς, ἢ νέας τελετὰς καὶ μυστήρια. Αἱ τοῦ Διὸς τελεταὶ τῆς Κρήτης συμφωνοῦσιν ὡς πρὸς τοὺς εἰς Φρυγίαν ὀργιασμοὺς τῆς μητρὸς τῶν Θεῶν. Καὶ τὰ εἰς τὴν Κρητικὴν Ἰδὴν μυστήρια ὁμοιάζουσιν ὡς πρὸς τὰ τελούμενα εἰς τὴν Σαμοθράκην, Λίμνον, καὶ τὴν Τρωαδικὴν Ἰδὴν. Οἱ δὲ Κούρητες, Κορήβαντες Καθεῖροι, Ἰδαῖοι Δάκτυλοι κ.τ.λ. (β) εἰσὶ βεβαίως ὀνόματα καὶ τάγματα ἱερέων, μετακομισθέντων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Ἀσίαν καὶ Αἴγυπτον, ὡς αἱ διάφοροι αὐτῶν ἱεροπραξίαι, καὶ τῶν Θεῶν τὰ ὀνόματα (γ). Οὗτοι ἐκπλήττοντες καὶ κινουῦντες ἐπιτηδεῖως τὴν θαυμασμόν τῶν χυδαίων ἀνθρώπων διὰ τῆς γοητείας καὶ τῆς ὑπεροχῆς τῶν γνώσεων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, διεύθυνον τὰς προλήψεις αὐτῶν, καὶ ἐδέσποζον ἱεροκρατικῶς κατ' ἀρχάς, καὶ πολιτικῶς ὑστερόν τὸν εὐαπάτητον ἀπλοῦν ὄχλον. Ἡ ἐποχὴ αὕτη τῆς Κρήτης

(α) Στράβων αὐτόθι. Διόδωρ. Σικελ. Βιβλ. Ε. § 5'.

(β) Ὡς, ὡς τύπῳ εἶπεῖν, καὶ κατὰ τὸ πλεον ἅπαντας ἐνθουσιαστικούς τῶν δὲ, συγγενεῖς ἀλλήλων, καὶ μικρὰς τινὰς πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς ὕπαστελλόντων. (Στράβ. Βιβλ. X. Κεφ. III. Κουρήτες.)

(γ) Κοινοποιεῖσθαι ταῦτά τε καὶ τῶν Σαμοθρακῶν καὶ τὰ ἐν Λίμνῃ καὶ ἄλλα πλείω· ἔστι μὲν οὖν θεολογικῶς πᾶς ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς ἐπισκέψεως. (Στράβων αὐτόθι.)

εἶναι ὅλως ἱερατικῆ. Νόμος καὶ Τέχνη διευθύνετο ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς, καθὼς εἰς ὄλων τῶν ἐθνῶν τὴν νηπιότητα.

Τὰ πολυειδῆ ὄμως τάγματα τῶν ἱερέων, καὶ αἱ διάφοροι αὐτῶν ἱεροπραξίαι ἐπέφερον ἀναγκαίως σχίσμα, προϊόντος τοῦ χρόνου, μεταξὺ των. Ἐκ τούτου προῆλθον αἱ θεολογικαὶ ἐκείναι πεισματώδεις φιλονεικίαι, καὶ οἱ ἱεροὶ λεγόμενοι πόλεμοι (α) Τιτάνων, Τιγάντων κ.τ.λ. καθότι τὸ πλῆθος τῶν Ἀσιατικῶν ἱερέων καὶ ξένων ὑπερίσχυσε πρὸς καιρὸν εἰς τὴν Κρήτην. Διὰ τοῦτο ἡ δεισιδαιμονία καὶ ἡ σύντροφος αὐτῆς θεοκρατία κατεπίεζον τὸν λαὸν εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους τούτους χρόνους. Ἀλλ' εἰς πᾶσαν ἱερατικὴν ἔριδα ἐκατηγόρει ἡ μία τὴν ἄλλην φατρίαν καὶ ἀνεκαλύπτετο, ἡ ἔλλειψις καὶ ἡ πλάνη ἐκατέρων. Οὕτως ἔχανον καὶ οἱ νικητὴι, καὶ οἱ νικημένοι τὸ μυστικὸν ἐκεῖνο γοήτευμα, δι' οὗ ἐδεσμεύετο τὸ λογικὸν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ, καθόσον διελύετο ἡ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνθρώπου θρησκευτικὴ ὀμίχλη, καὶ ἐξησθένει ἡ ἱεροκρατία καὶ ἡ μετ' αὐτῆς εἰσαχθεῖσα παθητικὴ τῶν Ἀσιανῶν ὑποταγή, τοσοῦτον μᾶλλον ἐγνώριζεν ὁ ἀνθρώπος τὴν ἀπάτην του καὶ ἐπλησίαζε βαθμηδὸν εἰς τὴν θρησκευτικὴν καὶ πολιτικὴν του ἀνεξαρτησίαν. Ἀπὸ τοιαύτας περιστάσεις ὠφελούμενος, φαίνεται, ὁ παλαιότερος τῶν Κρητῶν Νομοθέτης 'Ραδάμανθους, ἀνὴρ, κατὰ τὰ ἄλλα, δίκαιος καὶ σοφός, καθησύχασε τοὺς Κρητὰς, δίδων εἰς αὐτοὺς νομικά τινα διατάγματα ὡς ἀπὸ μέρος τῶν Θεῶν (β). Τὸ παρά-

(α) Ἀπολλόδ. Βιβλ. Δ, Κεφ. α. Ὅρα

Creuzer. Symbol- und Mythol. den Alten völkern, Besonders der Griechen etc.

S. Croix. rechereh. sur les myst. du Paganis. Ὅρα καὶ τὰς σημειώσεις τῆς Γερμανικῆς μεταφράσεως τοῦ Leintz. Gotha- 1790.

Besam. -- Constant. sur le Relig. des Grées. etc.

(β) Ὡς δὲ εἶρηκεν Ἐφορος, ζηλωτῆς ὁ Μίνως ἀρχαίου τινὸς 'Ραδάμαν-

δειγμα τοῦτο ἠκολούθησε καὶ ὁ Κρόνος, ἄλλος βασιλεὺς τῆς νήσου, ἐξημερόντων ἔτι μᾶλλον τὸν ἀγροικὸν βίον τῶν ὑπηκόων του (α).

Φθάνει τέλος πάντων ἡ εὐτυχὴς ἐποχὴ, καθ' ἣν ἀρχίζει ἡ ἀληθὴς λαμπρότης τῆς Κρήτης, ἡ πολιτικὴ ὑπαρξίς τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Συγχρόνως σχεδὸν τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα τελευταίων ἀποικιστῶν, παρουσιάζεται παράδοξός τις ἀνὴρ, τοῦ ὁποῦ ἡ μεγαλοφυΐα δίδει τὴν ἠθικὴν ὄντοτητα εἰς τὸ ἔθνος του (β). Οὗτος καταβαλὼν τὴν Ἀσιανὴν ἱεροκρατείαν, ἐλευθερώνει τὴν διάνοιαν καὶ συνείδησιν ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τῆς θεοκρατίας. Ὁ Μίνως εἶναι ὁ πρῶτος κυρίως Νομοθέτης τῶν Ἑλλήνων, καὶ πρῶτος ὅστις ἐσχεδίασε τὴν γραμμὴν τὴν διαχωρίζουσαν τὰ ἀναλλοίωτα δίκαια τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῆς ἀπολύτου ἐξουσίας τὸν σφετερισμόν. Οὗτος ἐξαγαγὼν τοὺς Κρήτας ἀπὸ τὸν Ἀσιατικὸν μυστικισμόν, τοὺς

Θυοσ, δικαιοτάτου ἀνδρὸς, καὶ ὁμωνύμου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὃς πρῶτος τὴν Νῆσον ἐξημερώσας δοκεῖ νομίμοις καὶ συναικισμοῖς πόλιν καὶ πολιτείας, σκηψάμενος παρὰ Διὸς φέρειν ἕκαστα τῶν τιθεμένων δογμάτων εἰς μέσον. (Στράβ. Βιβλ. X. Κεφ. IV.)

(α) Τοὺς δὲ καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπους ἐξ ἀγρίου θιαίτης εἰς βίον ἤμερον μετέστησε Κρόνος. (Διόδωρος Σικελ. Βιβλ. Γ. § 5.)

(β) Ἄν κατὰ τὰς χρονολογικὰς πλάκας τῆς Πάρου καὶ τὴν γνώμην τῶν παλαιῶν καὶ νέων ἀρχαιολόγων ἤκμασεν ὁ Μίνως πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κέρροπος καὶ Κάδμου κ.τ.λ. καὶ, ἂν κατὰ τὸν Ὅμηρον·

Ἔνθα Μίνως πατὴρ ἐμοῖο πατήρ μεγαθύμου Λευκαλίουος.

Λευκαλίων δέ μ' ἔτικτε καὶ Ἰδομενῆα ἀνακτα·

ἀλλ' ὁ μὲν ἐννήσει κοροινέσιν ἔλιον εἶσω

ἄχετ' ἄμ' Ἀτρεΐδῃσιν. (Ὅμηρ. Ὀδύσσ. Γ. Στιχ. 180-184.)

ἄλλοι, ὅτι ὑπῆρξαν δύο Μίνωες· ὁ μὲν κατὰ τὴν δεκάτην πέμπτην, ὁ δὲ περὶ τὰ τέλη τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος.

ἀπεμύκρυνεν ἀπὸ τὴν ἄλυσαν τοῦ βαμοῦ· τὴν δὲ διάνοιαν ἀπηλευθέρωσεν ἀπὸ τὸν ὀλέθριον συγκεντρισμὸν τῶν γνώσεων εἰς τὰς ἱερατικὰς φυλάς. Ἀπ' αὐτὸν ἐπομένως ἀρχίζει καθ' αὐτὸ ἢ πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ ὑπαρξίς τοῦ ἔθνους· ἀπ' αὐτὸν ἢ πρόοδος εἰς τὰ κρείττω· ὁ πολιτισμὸς, ἢ εὐνομία, ἢ ἀνεξαρτησία, ἢ κυβερνητικὴ καὶ ἢ ἀληθὴς πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνατροφὴ τῶν Κρητῶν· καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐσκορπίσθησαν ὕστερον εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα (α).

Ὁ Μίνως, Κρῆς τὴν πατρίδα, κατὰ τὸν Ὅμηρον· ἔν πρώτον Μίνωα τέκε Κρήτη ἐπίκουρον, μὴ θέλων νὰ προσβάλη ἐξαίρτης ἐναντίον τῶν καθιερωμένων προλήψεων, ἐμυήθη εἰς τὰ μυστήρια τῶν ἱερέων, ὠφελούμενος ἀπὸ τὰς γνώσειςτων, καὶ τοὺς διπλοῦς ἐπεριποιεῖτο ἀναβαίνων εἰς τὸ ὕψος τοῦ Διὸς, καὶ μελετῶν μετ' αὐτῶν ἐννέα ὀλοκλήρους χρόνους τὴν μεταβολὴν, τὴν ὑποίαν ἐσκόπευε νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἔθνος τοῦ. Οὗτος καταβαίνων ἀπὸ τὸ σπήλαιον τοῦ Διὸς, ἔφερε τοὺς νόμους ὡς καθαρὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ (β). Τόιαύτη ἦτον ἔκπαλαι ἡ ἀσθένεια τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς, ὥστε οἱ φιλανθρωπότεροι Νομοθέται ἠναγκάζοντο, ὡς ἐπιτοπλεῖστον, δι' ἀπάτης νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς τὸν λαὸν τὸν σωτήριον τῶν νόμων φόβον· καθύτι ὁ ἄοπλος ὑφθαλμὸς δὲν δύναται, φαίγεται, νὰ ἐνατενίσῃ κατ' εὐθείαν εἰς τὸ λαμπρὸν φῶς τοῦ ἡλίου.

(α) Θεουκυδ. αὐτόθι.

(β) Τοῦτον (τὸν 'Ραδάμανθυν) δὲ μιμούμενος καὶ ὁ Μίνως δι' ἐννέα ἐτῶν, ὡς ἔοικεν, ἀναβαίνων ἐπὶ τοῦ Διὸς ἄντρον καὶ διατρίβων ἐνθάδε ἀπῆρει συντεταγμένα ἔχον παραγγέλματα τινα, ἃ ἔφρασκεν εἶναι τοῦ Διὸς προστάγματα. (Στράβων αὐτόθι καὶ Ὅμηρος ἐνθάδε· Μίνως ἐννέωρος βασιλεὺς Διὸς μεγάλου ὀαριστής. (Ὅμηρ. Ὀδυσσ. Γ. Στίχ. 179.) Καὶ Νόμον γὰρ θεὸς (λέγει Ζεὺς πρὸς τὸν Νομοθέτην) τὸν μὴ δυναμένου αἰθεῖν καὶ θίκτης κτείνειν, ὡς νόσον πόλεως. (Πλάτ. εἰς Πρωταγ. § 35.)

Ὁ Μίνως ἐστοχάσθη, ὅτι διὰ τῆς εὐνομίας καὶ τῆς πρὸς τοὺς νόμους ὑποταγῆς εὐδοκίμοῦσι τὰ ἔθνη (α). ἀλλ' ἡ νῆσος δὲν ἦτον εἰσέτι ἐσωτερικῶς ἡσυχος· ἐξωτερικῶς δὲ ἐνοχλεῖτο ἀπὸ πειράτας καὶ ἀπὸ ληστῶν (β). Τὸ χεῖριστον δὲ πάντων, ὅτι ἡ Ἀσιατικὴ μετακομισθεῖσα θεοκρατία εἶχε πνίξει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου τὸ εὐγενὲς αἶσθημα τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐκτιμήσεως· φρόνημα, τὸ ὁποῖον χάνει ἐν ἔθνος μετὰ μίαν ἔσως γενεάν δυστυχῶν συμπτώσεων, καὶ μόλις ἀναποκτᾷ μετὰ τριῶν γενεῶν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν σύμπτωσιν τῶν εὐτυχεστέρων περιστάσεων. Διὸ συνέλαβε πρῶτος τὸν τολμηρὸν σκοπὸν ν' ἀπελευθερώσῃ, καὶ νὰ σχηματίσῃ ἐκ νέου τὸν ἀσχημωθέντα ἄνθρωπον. Παράδοξος ἔννοια! Καὶ τῷ ὄντι, ἀπὸ Θεὸν θεία ἐμπνευσις μεταξὺ δουλωμένων Ἀσιανῶν, καὶ τῶν ἀγρίων τῆς Εὐρώπης λαῶν, ψηλαφούντων καὶ κινουμένων εἰς τὰ σκότῃ τῆς ἀγνοίας τῆς ἀρχαιοτάτης ἐκείνης ἐποχῆς.

Οἱ πρῶτοι Νόμοι τοῦ Μίνως ἦσαν, φαίνεται, Μοναρχικοί· καθότι καμμία ἀνθρώπινος δύναμις, ἐκτὸς τοῦ χρόνου καὶ τῆς πείρας, δὲν δύναται διὰ μιᾶς νὰ μεταβάλλῃ τοὺς Πέρσας εἰς Σπαρτιάτας. Τοιαύτη ἄκρατος μεταβολὴ δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸ πῦρ τῆς Σεμέλλης, ἣτις ἀπερισκέπτως πλησιάζουσα πρὸς τὸν θεὸν ἐφλογίζετο. Ἔπρεπε νὰ γυμνάσῃ πρῶτον τοὺς ὑπηκόους τοῦ εἰς τὴν εὐταξίαν καὶ τὴν ὑποταγὴν τῶν Νόμων, καὶ ὕστερον εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ ἐξουσίαν αὐτῶν. Οἱ φιλελεύθεροι Μοναρχικοί νόμοι τοῦ Μίνως διήρκεσαν δύο ἢ τρεῖς γενεάς, κατὰ τοὺς νεωτέρους, καὶ πολὺ περισσότερον κατὰ τοὺς παλαιούς.

(α) Ἡ ἀρετὴ ἢ εὐνομία, κατὰ τὸ Δισχύλου Ἰαμβεῖον, μόνη ἐν τῇ πρύμνῃ καθεῖσθαι τῆς πόλεως πάντα κυβερνῶσα καὶ πάντων ἀρχουσα, καὶ πάντα χοῆμα ποιεῖν. (Πλάτ. εἰς Εὐθύδημ. φυλ. 115.)

(β) Καὶ οὐχ ἦσσαν λησταὶ ἦσαν οἱ νησιῶται Κᾶρες, τὰ ὄντως καὶ φοίνικες. (Θουκυδ. Πυργῶν. Α. Κερ. ἀ. § 8.)

Καὶ ἐπὶ Ἰδομενέως οἱ Κρήτες μετήλλαξαν τὸ πολίτευμα εἰς καθαρὰν Δημοκρατίαν· ὁ δὲ Ὀνομάκριτος εἶναι, κατὰ τὸν Σταγειρίτην, ὁ δημοκρατικὸς αὐτῶν Νομοθέτης (α).

Ὁ Μίνως ἔχων χρεῖαν δυνάμεως, διὰ τὴν ἡσυχάσῃ τὰς ἐσωτερικὰς ταραχὰς καὶ τὴν ἐξολοθρεύσῃ τοὺς πειράτας καὶ κακούργους, ἠναγκάσθη νὰ μορφώσῃ τοὺς ὑπηκόους τοῦ πολεμιστάς. Ὅθεν, διὰ τὴν ἀποκαταστάσῃ ἀνδρείους, εὐτάκτους καὶ ὑψηλόφρονας, τοὺς καθυπέβαλε πρῶτος εἰς τὴν ἀσκησιν, τὴν γυμναστικὴν λέγω καὶ τὴν στρατοπεδικὴν δίαιταν. Ἡ εὐνομία καὶ ἡ φρόνησις τοῦ βασιλέως ἐπέφερον μεγίστην ὑπεροχὴν καὶ δύναμιν εἰς τὴν Κρήτην· ἡ δὲ γεωγραφικὴ θέσις τῆς νήσου ἐβοήθει μεγάλως τοὺς σωτηριώδεις σκοποὺς τοῦ Μίνως, ὅς τις συνέλαβε καὶ τὴν ιδέαν νὰ μεταρρυθμίσῃ ὅλην τὴν Ἑλλάδα (β).

Μετ' οὐ πολὺ ἡ θαλάσσιος δύναμις τοῦ Μίνως ἐκαθάρισε τὰ Ἑλληνικὰ πελάγη ἀπὸ τοὺς πειράτας, Κάρας, Πελασγοὺς ἢ Φοίνικας· ὑπέταξε καὶ ἐκατοίκισε τὰς πλειοτέρας νήσους καὶ παραλίους πόλεις (γ), καὶ ἀπεκατέστησεν ἡγεμόνας αὐτῶν τοὺς

(α) Βασιλεία δὴ πρότερον μὲν ἦν· εἶτα κατέλυσαν οἱ Κρήτες. (Ἄριστ. Πολ. Βιβλ. Β Κεφ. Ζ. § 3.— καὶ Βιβλ. Β. Κεφ. Θ. § 5. Οἷα Journal Asiatique du moi, de mars 1825, ὅπου εὐρίσκεται ἡ ἀνάλυσις τῆς Ἰνδικῆς φιλοσοφίας, παρὰ τοῦ Colobrosoka. T. VI. § 165. καὶ Daupon. Garanties indiv. ect.)

(β) Δοκεῖ δ' ἡ νήσος καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν Ἑλληνικὴν πεφυκέναι καὶ κεῖσθαι καλῶς· πάσῃ γὰρ ἐπίκειται τῇ θαλάσῃ· σχεδὸν τῶν Ἑλλήνων ἰδρυμένων περὶ τὴν θάλασσαν πάντων. Ἀπέχει γὰρ τῇ μὲν ὀλίγον τῆς Πελοποννήσου· τῇ δὲ τῆς Ἀσίας τοῦ περὶ Τριόπιον τόπου καὶ Ρόδου, κ.τ.λ. (Ἄριστοτ. Βιβλ. Ζ. Κεφ. ζ. § 2.)

(γ) Διὸ καὶ τὴν τῆς θαλάσσης ἀρχὴν κατέσχεν ὁ Μίνως, καὶ τὰς νήσους τὰς μὲν ὠχυρώσατο, τὰς δὲ ἤκτισε. (Ἄριστ. Πολ. αὐτόθ.) Στρατ. Κρήτη. Ἡρόδ. Βιβλ. Ι. § 171. Διοδώρ. Σικελ. Βιβλ. ΙΥ. § 60.

υίους και αδελφούς του (α), διδασκων πάντοτε και πανταρχοῦ και ἀρχοντας και ἀρχομένους να ζητήσωσι τὴν κοινὴν εὐημερίαν, διὰ τῆς εὐταξίας και εὐνομίας.

Ὁ Μίνως ἀφίερωσε τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως εἰς τὸν ἀδελφόν του Ῥαδάμανθυον, ὁμώνυμον τοῦ παλαιοῦ Νομοθέτου τῆς Κρήτης· τὴν δὲ τῶν κοινοπόλεων, και τῶν περιόικων εἰς τὸν Τάλωνα (β), ὅς τις διήρχετο τρίς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὅλην τὴν νῆσον, κοινοποιῶν εἰς ἅπαντας τοὺς ἐπὶ χαλκίνων πλακῶν ἐγκεχρημένους νόμους τοῦ βασιλέως (γ). Διὰ τοῦτο και Χάλκοις ὠνομάσθη κατὰ τὸν Πλάτωνα. Οὕτως ἔλειπον ἢ ἐξ ἀγνοίας πρῶφαστες· ἢ δὲ μετὰ γνώσεως παράβασις ἐπαιδεύετο αὐστηρῶς ἀπὸ τὸν σοφῶρον Νομοθέτην (δ)· ὥστε, ἂν και πρὸ τοῦ Μίνωος ὑπῆρξαν τινες νόμων δημιουργοί, δὲν ἦσαν κυρίως νομοθέται. Μίνως, και πρῶτος ὁ Μίνως ἐσύστησε τακτικώτερον σύστημα νομοθεσίας· ἔγραψε και ἐχάραξε τοὺς νόμους ἐπὶ χαλκίνων πλακῶν, και τακτικῶς τοὺς ἐκοινοποιεῖ εἰς ἅπαντας τοὺς ὑπηκόους του. Διὸ και πρῶτος Νομοθέτης Ἑλλήνων ὠνομασθη.

Ἀπ' αὐτὴν λοιπὸν κυρίως τὴν ἐποχὴν ἀρχινᾷ ἡ ναυπηγία, ἡ

(α) Μίνως γὰρ παλαιάτατος, ὃν ἀκοῆ ἴσμεν, ναυτικὸν ἐκτίσαστο και τῆς νῦν Ἑλληνικῆς Θαλάσσης ἐπὶ πλείστον ἐκράτησε· και τῶν Κυκλάδιων νήσων ἤρξε τε και οἰκιστῆς πρῶτος τῶν πλείστον ἐγένετο, Κάριος ἐξελάσας και τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας ἡγεμόνας ἐγκαταστήσας. (Θουκυδ. Συγγρ. Α. κεφ. α. § 4.)

(β) Ῥαδάμανθυος δὲ ἀγαθὸς μὲν ἦν ἀνὴρ· ἐπαιδεύετο γὰρ ὑπὸ τοῦ Μίνω· Νομοφύλακι γὰρ ἐχρῆτο αὐτῇ ὁ Μίνωις κατὰ τὴν Ἄστυ· τὰ ὅθι κατὰ τὴν ἄλλην Κρήτην, τῇ Τάλω. (Πλάτ. εἰς Μίνωα Τ. IV. § 290.)

(γ) Ὁ γὰρ Τάλως τρίς περιήει τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὰς κόμας, φυλάττων τοὺς νόμους ἐν αὐταῖς ἐν χαλκοῖς γραμματεῖσις, ἔχων γεγραμμένους τοὺς νόμους. (Πλάτ. αὐτόθι.)

(δ) Ἐκ τούτου ὑπέλαβόν τινες τῶν παλαιῶν, ὅτι ὁ Μίνωις ἦτον ἀνὴρ τυραννικὸς και βίαιος. (Στράβ. αὐτόθι.)

μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων τακτικὴ σχέσις, ἡ εὐνομία, ὁ πολιτισμὸς, τὸ ἐμπόριον, αἱ τέχναι, ἡ πολεμικὴ καὶ πολιτικὴ εὐταξία (α)· ἔκτοτε ἤρχισαν νὰ γνωρίζωνται τὰ ἱερά δίκαια τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὰ χρέη αὐτοῦ πρὸς ἑαυτὸν, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους· ἔπαυσε διὰ μιᾶς καὶ ὁ ἀπόλυτος τῆς Λαίας δεσποτισμὸς, καὶ ἡ ἀπόλυτος ὀχλαγωγία· ὅθεν, ἂν ἡ Ἑλλάς εἰσῆλθε μετὰ τοῦ Ἰνάχου εἰς τὴν καθολικὴν τῶν ἐθνῶν ἱστορίαν, μετὰ τοῦ Μίνως, Ἑλληνισμὸς ὄντος, ἔλαβε τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ὑπαρξίν καὶ τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν· ἀπ' αὐτοῦ ἀρχινᾷ, τὸ ἐπαναλαμβάνου, ἡ πρόοδος καὶ ἡ ἐλευθερία.

Ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶναι ἡ βᾶσις καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, τῆς ἐθνικότητος καὶ τοῦ μετὰ ταῦτα μεγαλείου τῆς Σπάρτης, τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅλης τῆς Εὐρώπης (β). Αὐτὰ πάντα ηὔξησαν τοσοῦτον τὴν δύναμιν τῆς Ἑλλάδος, ὥστε μετὰ παρέλευσιν χρόνων τινῶν οἱ Ἕλληνες ἐκίνησαν κατὰ

(α) Καταστάντος δὲ τοῦ Μίνω ναυτικοῦ, πλωϊμώτερα ἐγένοντο πρὸς ἀλλήλους. (Θουκυδ. Ξυγγρ. Α, Καφ. α, § 8. Ὅρα καὶ Πλάτων. εἰς Μίνωα, καὶ τὰ περὶ Νόμων.)

(β) Ὁ Μίνως ἐνομοθέτει εἰς τὰ 1520 Π. Χ. μετὰ 30 ἔτη ἦλθεν ὁ Κάδμος· μετὰ 50, ὁ Δαναὸς καὶ ὁ Κέκροψ· μετὰ 80 ὁ Πέλωψ· καὶ εἰς τὰ 1350 Π. Χ. ἐσκόρπιζε τὸν πολιτισμὸν ὁ Ὀρρεὺς, Μουσαῖος καὶ Εὐμόλπος. Κατὰ ὅς τοὺς νεωτέρους Συγγραφεῖς εἰς τὸ 1240 ἠκμασεν ὁ δευτέρως Μίνως· καὶ μετὰ 10 ἔτη κτίζει ὁ Θησεὺς τὰς Ἀθήνας· καὶ μετὰ 60 ἔτη· ἤτοι 1180 κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Ἐρατοσθένους συνέβη ἡ ἄλωσις τῆς Τροίας.

Ὅρα Schoell, Στοιχεῖα χρονολογίας. Τομ. II. § 55. Καὶ τὴν παλαιὰν ἴστορ. τοῦ αὐτοῦ. Καὶ St. Croix: Rech. sur les myst. — J. Gillies. Ἱστ. τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος. Λονδίνον. 1786. — William. Mitrof. Ἱστορ. τῆς Ἑλλ. Λονδ. 1784. Paw. Rech. sur les Grecs. 1781. — Mémoires, de l'Acad. des Inscr: et belles lettres Paris. ἀπὸ τῶ 1709 ἔτος, καὶ ἐφεξῆς.

τῆς Τρωάδος μετὰ 1200, ὡς ἔγγιστα, πλοίων· ἐξ ὧν τὰ μὲν εἶχον 120 ἐπιβάτας (α), τὰ δὲ τοῦ Φιλοκτήτου πεντήκοντα(β): ἦγουν 100, 810 ἄνδρας (γ). Τὴν αὐτὴν σχεδὸν δύναμιν ἀντέταξε μετὰ ταῦτα ἡ Ἑλλάς ἐπὶ τῶν λαμπροτέρων τῆς ἡμερῶν ἐναντίον ἀπάσης ὠπλισμένης τῆς Ἀσίας· ὥστε οἱ Νομοθέται τῆς Κρήτης συνήργησαν πρὸ παντὸς ἄλλου εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἀττικὴ ἔλαβε πολιτικὴν ὑπαρξίν, καὶ αἱ Ἀθῆναι εὐκλείαν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Θησέως ἀπὸ τὴν Κρήτην (δ). Ὁ δὲ Δυκοῦργος, διατρέψας ἱκανὸν καιρὸν εἰς τὴν νῆσον, ἐπέστρεψε μεταφέρων εἰς τὴν Σπάρτην τὰς θεμελιώδεις διατάξεις τῆς Κρητικῆς νομοθεσίας (ε). Καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ Οχυμασία ἐπήρεια τῆς εὐνομίας πρὸς αὔξησιν ἑνὸς ἔθνους· ὥστε ὁ Μίνως, κύριος ἤδη τοῦ πλειοτέρου μέρους τῆς Ἑλλάδος, ἐπρόσταζε μέχρι Σικελίας, ὅπου εἰσέβαλε, θέλων νὰ τιμωρήσῃ, φαίνεται, τὴν παρakoὴν τοῦ Δαιδάλου μεταχειριζομένου ἕνεκα τῆς πειρατικῆς περισσότερον τῶν πέντε ἐπιβατῶν εἰς ἕκαστον πλοῖόν του, ὅπου καὶ ἐτελεύτησε περὶ τὴν Κάμικον, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (ζ) καὶ Σγαχειρίτην (η). Διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ παλαιοὶ Συγγραφεῖς: Πουηται,

(α) Ἰλιάδ. Β. στίχ. 510.

(β) Ἰλιάδ. αὐτόθι § 119.

(γ) Πεποίηκε γὰρ χιλίων καὶ διακοσίων νεῶν, τὰς μὲν Βοιωτῶν, εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν, τὰς δὲ τοῦ Φιλοκτήτου, πεντήκοντα. (Θουκυδ. Ευγγρ. Α. Κεφ. α. § 10.)

(δ) Πλούταρχ. εἰς Θησεά.

(ε) Καὶ γὰρ εἶπκε καὶ λέγεται δὲ τὰ πλεῖστα μεμιμῆσθαι τὴν Κρητικὴν πολιτείαν ἢ τῶν Λακωνίων. (Ἀριστοτέλ. Πολ. Βιβλ. Β' Κεφ. Ζ. § 1.) Ἐν δὲ τοῖς πρώτοις Λακεδαιμονίοις, καθάπερ Πλάτων τε ἐν τοῖς Νόμοις δηλοῖ καὶ Ἐφορος ἐν τῇ Εὐρώπης Πολιτεία γέγραπεν. (Στράβ. Βιβλ. Χ. Κεφ. IV. Ὅρα Πλούταρχον εἰς Δυκοῦργον.)

(ζ) Ἡρόδ. Βιβλ. VII. §§ 169—170.

(η) Ἀριστ. Πολ. Βιβλ. Β' κεφ. ζ. § 2. Πλούταρχ. εἰς Θησεά § 19.

λέγω, καὶ λογογράφοι, ἐγκωμιάζουσι τὴν φρόνησιν καὶ μεγαλοφυΐαν τοῦ Μίνως (α).

Αἱ τέχναι καὶ μέρος ἐπιστημῶν εἶχον συγχρόνως ἀρχίσει εἰς τὴν Κρήτην· οἱ ἱερεῖς εὐρόντες, φαίνεται, μεταλλεῖα σιδήρου ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἰδης, ἐδειξαν τὴν χρῆσίν του εἰς τὸν λαόν (β). Ὁ Κρόνος ἐξήμερωσε τοὺς ὑπηκόους του· ὁ ἀδελφός του Ὑπερίων ἐδειξε τὴν κίνησιν τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης. Ἡ δὲ ἀδελφή του Μνημοσύνη ἐδίδαξε τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰς θέσεις τῶν ὀνομάτων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κρόνου διεδέχθη τὴν βασιλείαν ὁ υἱός του Ζεὺς, διαφιλονεικουμένην ἀπὸ τοὺς Τιτάνας, παῖδας τοῦ Ὑπερίωνος· ἀλλ' αὐτοὺς μὲν κατεπολέμησε, τὸν δὲ ἀνεψιόν του Προμηθεά, ἄνδρα πολύπειρον καὶ πολυμήχανον, ἐξώρισε (γ). Ἡ Μουσικὴ καὶ ἡ Ὀρχησις καὶ ἡ Ποιητικὴ ἐκαλλιεργοῦντο ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς εἰς τὰς τελετὰς καὶ τὰ μυστήρια· διὸ δὲν ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ τὸν θωμὸν καὶ τοὺς ναοὺς· ὅθεν καὶ οἱ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν Ποιηταὶ ἦσαν Θεολόγοι, ὡς τὸ Προφητικὸν Τάγμα τῶν Ἰουδαίων (δ). Τρεῖς δὲ γενεάς μετὰ τὴν τελευταῖον Μίνωα ἠκολούθησεν ἡ κατὰ τῆς Τρωάδος ἐκστρατεία (ε).

Ἡ ἔλλειψις τῶν ὑπομνημάτων δὲν συγχωρεῖ εἰς τὴν ἰστα-

(α) Τὸ γὰρ Διὸς ὄντα παῖδα, καὶ μόνον ὑπὸ Διὸς πεπαιδεῦσθαι οὐ^x ἔχει ὑπερβολὴν ἐπαίνου. (Πλάτ. Μίν: ἢ περὶ Νόμου. Τόμ. IV. § 97—98—99.—206. Στράβ. Κουρήτες.

(β) Διόδωρ. Σικελ. Βιβλ. Ε΄.

(γ) Ἡσιόδ. Θεογ.

(δ) Meiners περίπροόδου τῶν ἐπιστημ. εἰς τὴν Ἑλλάδα Τόμ. I.

Ὅρα Ὅμηρ. Ὀδυσ. Γ. σίχ. 266.

Θουκυδ. Ξυγγρ. Α΄. § 4.

Διόδ. Σικελ. αὐτόθι.

(ε) Τρίτη δὲ γενεὰ μετὰ Μίνω τελευτήσαντα γενέσθαι τὰ Τρωϊκά. (Ὅρα καὶ Θουκυδ. αὐτόθι.)

ρίαν, ἥτις εἶναι ἔκθεσις ἀληθείας, νὰ ἐξακριβώσῃ τὰς ἐπο-
 γὰς, τὰς πράξεις, καὶ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα πρόσωπα τῆς μυθο-
 λογικῆς ἀρχαιότητος τῶν Ἱρωϊκῶν αἰώνων. Ἄλλ', ἂν ἓνα, ἢ δύο
 Πίνωας ὑποθέσωμεν, τὸν μὲν πρῶτον Νομοθέτην τῆς Κρήτης,
 τὸν δὲ δεύτερον πολεμιστὴν καὶ διαρρυθμητὴν, εἶναι ἀναντίρρητον,
 ὅτι καὶ οἱ δύο ἦσαν καὶ Κρήτες, καὶ Ἕλληνες. Ἢ δὲ Κρήτη πρῶ-
 τῆ μετερρυθμίσθη, καὶ ἀπ' αὐτὴν ἤρχησε νὰ διασκορπίζηται εἰς
 τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ὁ πολιτισμὸς, ἡ εὐνομία καὶ ἡ ἐλευθερία ὥ-
 στε ὁ Πίνωας εἶναι ὁ πρῶτος ἀληθῆς Νομοθέτης τῆς Ἑλλάδος·
 αὐτὸς πρῶτος ἐξευγένισε τὴν ἀνθρώπινον φύσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα·
 οἱ δὲ φιλελεύθεροι αὐτοῦ νόμοι εἰσὶν ὁ στήμων τῶν Νομοθεσιῶν
 τῆς Ἀττικῆς, τῆς Λακεδαιμόνου, τῶν αὐτονόμων Ἑλληνικῶν πό-
 λεων, τῶν πρώτων καὶ δευτέρων ἀποικιῶν, καὶ ἐπομένως τῆς
 Ῥώμης, τῆς Ἰταλίας, κ. τ. λ. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τρωάδος
 μετεβλήθησαν αἱ Κυβερνήσεις τῆς Κρήτης καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλ-
 ληνικῶν πόλεων, πρῶτῃν μοναρχικῶς κυβερνωμένων, εἰς δημο-
 κρατικὰς καὶ πολιτείας ἀνεξαρτήτους (α).

Κ Ε Φ Α Λ Λ Ι Ο Ν Δ ο υ .

Π Ε Ρ Ι Τ Η Σ Ἀ Τ Τ Ι Κ ῆ Σ Κ Α Ι Τ Ο Ὑ Θ Η Σ Ε Ὠ Σ .

Ἢ Ἀττικὴ ἐκαλεῖτο Ἄκτι, ἢ Ἀκτεία, ἀπὸ τὸν Ἀκταῖον, πρῶ-

(α) Ὅρα τὸ περὶ Νομοθεσίας Κρήτης Κερ.

τον βασιλέα αὐτῆς, μέχρι τοῦ Κέκροπος, ὅστις τὴν ὠνόμασε Κεκροπίαν. Ἡ Ἄτθις, θυγάτηρ τοῦ Κραναοῦ, διαδόχου τοῦ Κέκροπος, συζευχθεῖσα τὸν Ἀμφικτύονα, μετέδωκε τὸ ὄνομά της εἰς τὴν Ἀττικὴν (α). Ἄλλ' ἡ κυρίως ἱστορία αὐτῆς ἀρχινᾷ ἀπὸ τὸν Θησέα: ἤγουν ἀπὸ τὴν δεκάτην τρίτην περίπου ἑκατονταετηρίδα (β). Ἄν καὶ ἡ σειρά τοσούτων ἡγεμόνων προϋποθέτη ἔθνικόν τινα πολιτισμὸν, τὸν ὅποιον εἶχεν ἀρχήσει εὐτυχῶς ὁ Κέκροψ, εἰσαγαγὼν τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, διορίζων τὰ συζυγικά καθήκοντα· οὗτος ἐσύστησε τὰ κριτήριον τοῦ Ἀρείου Πάγου, καὶ πολλὰς Λίγυπτικὰς ἱεροπραξίας. Ἄλλ' εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἡ Ἀττικὴ ἐκυβερνᾶτο μοναρχικῶς, καὶ ἀπὸ Κέκροπος μᾶλλον Θεοκρατικῶς παρὰ τῶν διαφόρων αὐτῆς μικρῶν βασιλέων μέχρι Θησέως.

Ὁ Μίνως, καταπολεμήσας τὸν Αἰγέα, δολοφονήσαντα τὸν υἱὸν τοῦ Ἀνδράγεων, κατεδίκασε τοὺς Ἀθηναίους νὰ στέλλωσιν ὡς ἐνέχυρον καθεκάστην ἑνεατηρίδα ἑπτὰ νέους, καὶ ἰσαριθμούς παρθένους, ὅχι διὰ τὴν μυθολογίαν τοῦ Μινωταύρου, ἀλλὰ δι' ἄλλους εὐγενεστέρους ἴσως σκοπούς (γ). Ὁ Θησεὺς, περίφημος ἤδη διὰ τὴν κατάλυσιν πολλῶν κακούργων (δ), τὴν νίκην κατὰ τῶν Παλλαντιδῶν, καὶ τὸν φόνον τοῦ ἀγρίου ταύρου τοῦ Μαραθῶνος, ἐπαρουσιάσθη ἐκουσίως, διὰ νὰ συνοδεύσῃ τὴν τρίτην ἐτοιμαζομένην περίοδον τῶν νέων· ἢ, κατὰ τινάς, ἐκλεχθεὶς ἀπὸ τὸν ἴδιον Μίνωα, θαυμάσαντα τὴν ἀνδρείαν καὶ

(α) Ἡρόδ. Βιβλ. VI. § 434. —Θουκυδ. Ευγγ. α, § 2. —Διόδ. Σικελ. Βιβλ. Α'. § 9. —Στράβ. IX. § 397. —Ἀπολλ. Βιβλ. Γ. κεφ. 14. —Στέφ. Βυζαν. Λ. Ἀκτῆ.

(β) Ἡρόδ. Βιβλ. I. § 143.

(γ) Πλούταρχος καὶ Μπούρσιος εἰς βίον Θησέως. Ἄριστ. εἰς Βαίωτα. Πολ.

(δ) Στράβ. Βιβλ. IX, Κεφ. I. Ἀττικ.

μεγαλοφυΐαν τοῦ νέου Θησεύς (α). Οὗτος, εὐδοκίμησας εἰς Κρήτην, ἠλευθέρωσε τὴν Ἀττικὴν ἀπὸ τὸν φόρον, καὶ ἐπιστρέψας ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς Ἀθηνῶν μετὰ τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ Λιγέως (β). Εἰς καιρὸν δὲ τῆς διατριβῆς του εἰς τὴν νῆσον, ἐμελέτησε τὴν νομοθεσίαν τῆς Κρήτης, ἤκουσε μετὰ προσοχῆς τὰς παραινέσεις τοῦ βασιλέως, καὶ συνέλαβε σκοπὸν τινα μέγαν καὶ ἐξαισίον.

Ἡ Ἀττικὴ πρὸ τοῦ Θησεύς ἦτο διηρημένη εἰς κωμοπόλεις καὶ εἰς φυλάς· ἐκάστη τούτων εἶχε Πρυτανεῖον καὶ ἀρχηγὸν τὸν πρεσβύτερον, τὸν ὁποῖον καὶ φυλοβασιλέα ἢ φύλαρχον ὠνόμαζον (γ). Οὗτοι ἦσαν ἀνεξάρτητοι καὶ πολλάκις εἰς πόλειμον ὁ εἰς κατὰ τοῦ ἄλλου. Ὁ Θησεὺς ἤνωσε τὰς κωμοπόλεις εἰς μίαν πόλιν, καὶ εἰς ἓνα Δῆμον τὰς φυλάς, αἱ ὁποῖαι ὡς χωρισμέναι ἦσαν δυσανάκλητοι πρὸς τὸ κοινὸν ὅλων συμφέρον. Ἀφήρετε, διὰ τῆς πειθοῦς καὶ βίας, τὴν ἀσχετον ἐξουσίαν τῶν φυλάρχων· καὶ καταλύσας τὰ μερικὰ Πρυτανεῖα, Βουλευτήρια, καὶ Ἀρχάς, ἐσύστησεν ἓν κοινὸν Πρυτανεῖον καὶ Βουλευτήριον· διετήρησε τὸ ὄνομα τῆς πόλεως· καὶ εἰς ἀνάμνησιν τῆς παραδόξου μεταβολῆς διέταξε τὴν ἐορτὴν τῶν Πανθηναίων (δ). Ὡστε ἡ πολιτικὴ ὑπαρξίς καὶ εὐταξία ἤρχησεν εἰς τὴν Ἰπείρον ἀπὸ τὰς Ἀθήνας (ε), καὶ βαθμηδὸν ἐπροχώρει εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς στρεῖξ Ἑλλάδος (ζ).

(α) Πλουτάρχ. αὐτόθι § XVII. Μίνως ἠνίκα Θησεῖα καὶ τὸν ἄλλον στόλον τῶν παιδῶν ἤγεν εἰς Κρήτην. Πασσαν. Βιβλ. Α'. κεφ. XVII.

(β) Πλούταρχ. καὶ Μούρσο. εἰς βίον Θησεύς.

(γ) Ἡρόδ. Βιβλ. Γ. § 69. Πλουτάρχ. αὐτόθι. Οἱ νῦν Δημογεροντες.

(δ) Ἰσοκράτ. Παναθ. Πλουτάρχ. αὐτόθι.

(ε) Ἐν τοῖς πρώτοις δὲ Ἀθηναῖοι τόντε σιδήρου κατέθεντο καὶ ἀνεμνήνη τῇ διαίτῃ εἰς τὸ τρυφερώτερον μετίστησαν. (Θουκυκ. Ξυγγρ. Α'. Κεφ. α'. § 6.)

(ζ) Μιστρία δὲ αὐτὴ ἐσθῆτι καὶ ἐς τὸν νῦν τρόπον πρῶτοι Λακεδαιμόνιοι

Ὁ Θησεύς, καὶ ὁ μετὰ τέσσαρας περίπου ἑκατονταετηρίδας ἀκμάσας Λακεδαιμόνιος Νομοθέτης, δεικνύουσι, πόσον ἰσχύει ἡ ἀρετὴ εἰς γενναίαν ψυχὴν. Τὸ χρέος εἶναι ὁ καθολικὸς νόμος τῆς ἠθικῆς αὐτῶν· ὥστε ὁ ὑποτασσόμενος εἰς αὐτὸ πρέπει νὰ θυσιάσῃ τὴν ἀτομικὴν φιλοδοξίαν εἰς τὴν κοινὴν εὐδαιμονίαν, τὸ ἴδιον ὄφελος εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον, τὴν φιλαυτίαν εἰς τὴν γενικὴν εὐταξίαν, καὶ τὸ μέρικόν εἰς τὸ κοινὸν καλόν. Ὁ Θησεύς δυνάμενος κατήργησε τὰς φυλαρχίας, καὶ ἀφαιρέσας τὸ πλεϊότερον μέρος τῆς βασιλικῆς τοῦ ἐξουσίας, τὸ ἐχάρισεν εἰς τὸν λαόν. Ὁ δὲ Λυκοῦργος δὲν δέχεται τὸν θρόνον τῆς Σπάρτης ὡς ἀδίκον. Σέβονται καὶ οἱ δύο τὰ ἱερὰ δίκαια τοῦ ἀνθρώπου· ὁ μὲν φιλοκίνδυνος, ἐπιχειρηματίας, εὐθυμος καὶ ῥίπτων τὸν κύβον ὑπὲρ παντὸς πράγματος· ὁ δὲ ὑμόκεντρος, σοβαρὸς καὶ σκεπτικὸς, ἔθεντο ἀμφότεροι τὰ θεμέλια δύο δημοκρατιῶν, φυλαττούσης ἐκάστης τὸν ἀρχικὸν τύπον τοῦ γένους καὶ τοῦ Νομοθέτου αὐτῆς, διετήρησε μέχρι ἐσχάτων ἡμερῶν τὴν πρώτην κίνησιν, καθὼς αἱ οὐράναι σφαῖραι τὴν ἀρχικὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὰς ἑολὴν ἀπὸ τὴν παντοδύναμον χεῖρα τοῦ Δημιουργοῦ.

Τὸ παράδοξον ἔργον τοῦ Θησεῦς εἶναι, ἴσως μοναδικὸν εἰς τὰ χρονικά τῶν ἐθνῶν. Οὗτος περικυκλωμένος ἀπὸ ἔθνη ἢ δεσποζόμενα, ἢ θεοκρατούμενα, καὶ δυνάμενος νὰ διαδεχθῇ ἡσύχως τὸν θρόνον τοῦ Αἰγέως, νὰ ὑποτάξῃ τοὺς φυλάρχους βασιλίσκους, τὴν Ἀττικὴν καὶ μέγα μέρος τῆς Ἑλλάδος, ἐπροτίμησε νὰ καταβιβάσῃ τοὺς δυνατοὺς καὶ ἑαυτὸν μέχρι τοῦ ἰσοπέδιου τοῦ λαοῦ (α), καὶ ν' ἀνυψώσῃ τὸν ἀνθρώπον εἰς

ἐχούσαντο, καὶ ἐς τ' ἄλλα πρὸς τοὺς πολλοὺς οἱ τὰ μείζω κεκτημένοι ἰσοδίκαιοι μάλιστα κατέστησαν. (Θουκυδ. αὐτόθι.)

(α) Ἐπὶ δὲ τῷ τείχῳ τῷ πέραν Θησεύς ἐστὶ γεγραμμένος· καὶ Δημοκρατία τε καὶ Δῆμος. Δηλοῖ δὲ ἡ γραφή, Θησεῦς εἶναι τὸν καταστήσαντα

τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ ἀξίαν (α). Καὶ τοῦτο ὄχι βιαζόμενος ἀπὸ τὸ κοινὸν πνεῦμα, ἢ γνιόμην, ἢ τὰς καιρικὰς περιστάσεις· ἀλλ' ἐθελοντῆς, καὶ προκατάλαβὼν ἐξαίφνης τὸν καιρὸν, εἰσεπήδησε θαρραλέως εἰς τὸ μέλλον· οὗτος λοιπὸν καταργήσας πρὸ τριῶν περίπου χιλιάδων ἐτῶν τὴν βασιλικὴν ἀξίαν, ἐσύστησε τὴν Δημοκρατίαν, καὶ ἐξύπνησε τὸ δημοκρατικὸν πρῶτημα εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Ἀλλ' ὁ Θεσεύς δὲν ὑπερέβη τάχα τὸ μέτρον; ἢ ἀπεριόριστος ἐλευθερία ἢ δὲν ὑπῆρξέ ποτε, ἢ ὑπῆρξεν εἰς τὰ δάση μόνον. Ἄν ὁ ἄνθρωπος ἐδημιουργήθη κοινωνικῶς (β), διὰ τὴν ζήσῃ μετὰ τῶν ὁμοίων του ὠφελῶν καὶ ὠφελούμενος μετὰ τῶν σχέσεων καὶ ἀναφορῶν, πρέπει νὰ παραιτήσῃ μέρος τῆς ἀσχετοῦ αὐτοῦ ἐλευθερίας· ἀλλέως δὲν ὑπάρχει κοινωνία οὔτε κοινωνικῶς μένει ὁ ἄνθρωπος· ἀλλ' ἡ κοινωνία στηρίζεται εἰς τὴν ὁμολογίαν συγκοινωνούντων ἀνθρώπων· ἡ δὲ ὁμολογία καὶ ἡ συνθήκη εἶναι κυρίως ὁ Νόμος. Τοῦτο σχηματίζει καὶ δίδει ἰσχὺν εἰς τὸν Νόμον, ὅς τις χρεωστῆ δύναμει αὐτῆς τῆς μερίδος νὰ υπερασπίζεται τὴν ἀτομικὴν καὶ κοινὴν ἀνεξαρτησίαν· ἡ ἠθικὴ ἰσότης εἶναι χεῖμαιρα μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἀνίστων καταστάσεων, ἀνίστου ἀνατροφῆς, ἀνίστου ἠθικοῦ καὶ φυσικοῦ διοργανισμοῦ, ἀνίστων διανοητικῶν δυνάμεων καὶ κατὰ κλήψους· τοῦ Πλάτωνος καὶ ἐνὸς εὐήθους σκιαπανέως, τοῦ Νύκτωνος καὶ τοῦ

Ἀθηναίους ἐξίσου πολιτεύεσθαι.

Παυσαν. Βιβλ. Γ. Κεφ. 2.

(α) Θεσεύς παραυσιή τὰ πράγματα τῶ δήμῳ καὶ ἐξ ἐπιτήνου δημοκρατούμενοι διαμένειν, πρὶν ἢ Πεισίστρατος ἐτυράνησεν ἐξαναστάς. Παυσαν. αὐτόθι.

(β) Καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν (ἢ κοινωνικὸν) ζῷον. Καὶ ὁ ἀπάλει δὲ φύσει, καὶ οὐ διὰ τύχην, ἤτοι φανῶν· ἴσθιν ἢ κρείττων ἢ ἄνθρωπος. Ἀριστ. Πολιτ. Βιβλ. Α'. Δεγ. α'. § 6 -- 12.

ἀσθενέστερου αὐτοῦ συμπολίτου. Ὁ Νόμος μόνος ἐξουαλύνει τὰς ἀνωμαλίας, ἐμποδίζει τὴν ὑπεροχὴν, διὰ τὰ μὴν ὑπερπηδήσει τὰ νομικά της ὅρια, καὶ ὑπερασπίζεται τὸν ἀδύνατον, διὰ τὰ μὴ καταπίεζεται ἀπὸ τὸν δυνατώτερον. Καὶ, ἂν δὲν περιοριῖσθῃ ἢ φυσικῇ ἢ ἠθικῇ ὑπεροχῇ, ὁ δυνατώτερος ἄνθρωπος, καὶ τὸ ἰσχυρότερον ἔθνος ὑποδουλώνων τὸν ἀσθενέστερον σφρατρίζει καὶ πᾶσαν ἐλευθερίαν καὶ εὐδαιμονίαν. Ἢ δὲ κοινωνία ἢ κατασπαράττεται ἀπὸ ἐμφυλίου πολέμου, ἢ καθυποβάλλεται εἰς ἐξειγνὴν δουλοσύνην. Ἢ ἀληθὴς ἄρα ἐλευθερία, ἢ μόνη καὶ κυρία ἐλευθερία, εἶναι ὁ Νόμος: ἤγουν ἡ καθωμολογημένη ἀναφορὰ τῶν μελῶν, ἥτις ἀπέχει ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν ἀσχετον ἀνεξαρτησίαν, καὶ ἀπὸ τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Μόνη ἄρα ἡ νομικὴ ἰσότης ὑπάρχει καὶ ὁ νόμος μόνος ἐξουαλύνει τὰς κοινωνικὰς ἀνωμαλίας, καὶ διορίζει τὸ κοινωνικὸν ἰσὺπεδον. Ὁ ἀκολουθῶν αὐτὴν αὐστηρῶς καὶ ἀδυσωπήτως ἀποφεύγει καὶ τὴν ἀγαλίνωτον ὀχλοκρατίαν, καὶ τὴν ἀδικον τυραννίαν. Ὁ δὲ παραφερόμενος ἀνατρέπει τὴν σωτήριον βάσιν τῆς κοινωνίας, καὶ πολεμεῖ τὴν κοινὴν, καὶ μερικὴν εὐδαιμονίαν.

Ὁ δὲ Θησεὺς ταπεινώσας τοὺς δυνατοὺς, κατήργησεν ἐνταῦτῳ καὶ τὴν βασιλικὴν ἀξίαν, καὶ πᾶσαν παντὸς εἴδους ὑπεροχὴν, προσκαλῶν τὸν ἀμαθῆ λαὸν εἰς γενικὴν ἰσότητα διὰ τοῦ πολυθρυλλήτου κηρύγματος: « Δεῦτ' ἔτε πάντες λεῶν » βιάζει τοὺς φυλάρχους, καταπίθει τοὺς ἰδιωτικούς καὶ πτωχοὺς, προβάλλει εἰς ἅπαντας ἀβασίλευτον πολιτείαν, καὶ καθάραν δημοκρατίαν, ὑποσχομένους εἰς ὅλους ἰσομοίριαν (α).

(α) Ἐπιῶν οὖν ἀνέπειθε κατὰ Δίμους καὶ γένη τῶν μὲν ἰδιωτῶν καὶ πενήτων ἐνόσχομένων ταχὺ τὴν παράκλησιν αὐτοῦ. Τοῖς δὲ δυνατοῖς ἀβασίλευτον πολιτείαν προτείνων καὶ δημοκρατείαν, αὐτῷ μόνον ἄρχοντε πολέμου καὶ Νόμων φύλακε χρησαμένην· τῶν δὲ ἄλλων παρέξουσιν ἅπαντι ἰσομοίριαν. Ἰλίουπάρχ. εἰς βίον Θησεῶς, § 24 — 25.

Διὰ τὴν ἐμποδίσει δὲ τὴν ἀταξίαν τοῦ πλήθους, διήρθεσεν, ἢ μᾶλλον εἶπεῖν, ἐπεκύρωσε τὴν παλαιὰν τοῦ Ἴωνος διάρρυσιν (α) τῶν πολιτῶν εἰς Εὐπάτριδας, Γεωμόρους, Φύλακας, καὶ Δημιουργούς. Ἡ πρώτη ἔδοσεν Ἄρχοντας καὶ Ἱεροποιούς· ἡ δευτέρα ἐκαλλιέργει τὴν γῆν· ἡ τρίτη ἐφύλαττε τὴν πόλιν· καὶ ἡ τετάρτη, ἡ πλέον πολυάριθμος, κατεγίνετο εἰς τέχνας καὶ ἐπιτηδεύματα: ἰσοσταθμῶν, τρόπον τινά, τὴν ἰσχὺν τῶν Εὐπατριδῶν μετὰ τὴν χρείαν τῶν Γεωμόρων καὶ Χωροφυλάκων ὡς πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ πλήθους: ἤγουν ἀντέταξεν ἀσθενὲς ἔμφραγμα ἐναντίον ὀρμητικοῦ τινος χειμάρρου· καθὼτι ἡ δύναμις τοῦ λαοῦ διὰ τὸ πλῆθος τῶν Δημιουργῶν, παρασυρομένη μάλιστα ἀπὸ δημοκύτους δημαγωγούς, θέλει κλίνει τὴν πλάστιγγα πρὸς ἑαυτήν, ἀνατρέπουσα πᾶσαν ἰσορροπίαν. Ὁ Θησεὺς λοιπὸν πρῶτος, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ἀπέκλινε πρὸς τὸν ὄχλον, ἢ μᾶλλον εἶπεῖν εἰς τὴν φιλοτάραχον πανδημίαν, κατὰ τὴν ῥῆσιν τοῦ Χαιρωνέως Σοφοῦ (β). Διὸ καὶ ὁ Πιοιητῆς εἰς τὸν κατάλογον τῶν πλοίων τοὺς Ἀθηναίους μόνον Δῆμον ὀνομάζει (γ). Τοιαύτας ἀπὸ τοσούτους αἰῶνας ριζωμένας ἔξεις μὴ δυνάμενος, φαίνεται, νὰ μηδενίσῃ ὁ Σόλων, εἶπεν, ὅτι ἔδωκεν εἰς τὴν Ἀττικὴν ὄχι τοὺς ἀρίστους, ἀλλὰ τοὺς ὕσον δυνατὸν καλλητέρους νόμους (δ).

(α) Ἴων δὲ τοὺς μετ' Εὐμόλπου νικήτας Θράκας, οὕτως εὐδοκίμησεν, ὥστ' ἐπέστρεψαν αὐτῷ τὴν πολιτείαν Ἀθηναῖοι. Ὁ δὲ πρῶτον μὲν εἰς τέσσαρας φυλάς διείλε τὸ πλῆθος, εἶτα εἰς τέσσαρας βίους· τοὺς μὲν γὰρ γεωργούς ἀπέδειξε· τοὺς δὲ δημιουργούς· τοὺς δὲ ἱεροποιούς· τετάρτους δὲ τοὺς φύλακας.

Στράβων Γεωγρ. Βιβλ. VIII. Κεφ. VII. Ἀχαΐα.

(β) Ἐκάλει πάντας ἐπὶ ταῖς ἴσοις· καὶ τὸ δευτ' ἴτε πάντες λεῶ, κήρυγμα Θησεύος γενέσθαι φασί, πανδημίαν τινα καθιστάντος. Πλούταρχος αὐτόθι. § 25 Ἄρις. Δημογρ.)

(γ) Δῆμον Ἐρεχθίδος μεγαλήτορος. (Ὅμηρος Ἰλιάδ. Β', σελ. 72.)

(δ) Πλούταρχ. αὐτόθι.

Ὁ Θησεύς, θέλων ὑστερον νὰ προσδιορίσῃ τὰ σύνορα τῆς Ἀττικῆς, ἐκύριευσε τὴν Μεγαρικὴν καὶ ἔστησεν ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ στήλην τινὰ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔγραψεν ἐξ ἑνὸς μέρους·

Τὰ δ' ἐστὶ Πελοπόννησος, οὐκ Ἰωνία.

Καὶ ἀφ' ἑτέρου·

Τὰ δ' οὐκ ἰ Πελοπόννησος, ἀλλ' Ἰωνία.

Οἱ συγγραφεῖς δὲν ἀναφέρουν μετὰ ταῦτα οὐδεμίαν εἰς τὸ σκοπούμενον ἀξιοσημείωτον πράξιν τοῦ Θησεύς. Οὗτος, ὢν ζηλωτὴς τῶν ἀνδραγαθημάτων τοῦ Ἰρακλέους, διήλθε τὸ στάδιον τῆς ζωῆς του εἰς κινδυνώδεις ἐπιδρομὰς, καταπολεμῶν ληστὰς, κακούργους, ἄγρια θηρία, ἢ τυραννίσκους, ὡς λέγουσι τὰ περὶ Σκίρωνα, καὶ Σίνιν καὶ Προκρούστην κ.τ.λ. μέχρι τοῦ πεντηκοστοῦ χρόνου τῆς ἡλικίας του. Τότε ἐπεχειρίσθη τὴν ἄρπαγὴν τῆς Ἑλένης καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Αἰδονέως, ὅπου συλληθεῖς ἐφυλακίσθη.

Εἰς καιρὸν δὲ τῆς ἀπουσίας του τολμηρὸς τις Ἀθηναῖος ὀνομαζόμενος Μενεσθεύς (α), ὁ πρῶτος ὅστις ἤρχησε νὰ δημαγωγῆ καὶ κολακεύων τὸν χυδαῖον λαόν, ἤγειρε καὶ τοὺς ἐγκρίτους πολίτας, καὶ τὸν ὄχλον κατὰ τοῦ Θησεύς, τὸν ὁποῖον ἤδη ἐβαρύνοντο· οἱ μὲν, διότι καταργήσας τὰς κατὰ μέρος Βουλὰς καὶ Πρυτανεῖα καὶ ἀρχὰς, ἀφῆρσε μέγα μέρος τῆς ἀπολύτου αὐτῶν ἐξουσίας· ὁ δὲ λαὸς ἠγανάκτει συρόμενος ἀπὸ τὴν πανουργίαν· διότι ὁ βαθμὸς τῆς ἐλευθερίας, μὴ ὢν ἀνάλογος τοῦ πολιτισμοῦ, ἐπροξένει δυσάρεστον τινα διάθεσιν εἰς ἅπαντας, ὡς ἡ πλειοτέρα

(α) Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ Μενεσθεύς πρῶτος, ὡς φασιν, ἀνθρώπῳν ἐπιθέμενος τῇ δημαγωγεῖν καὶ πρὸς χάριν ὄχλην διαλέγεσθαι· τοὺς δὲ δυνατοὺς παρώξυνε καὶ συνίστη . . . . τοὺς τε πολλοὺς διετάραττε καὶ διέβαλλεν ὡς ὕναρ ἐλευθερίας ὀρεῶντας. (Πλούταρχ. ἀντόθι, § 32.)

τοῦ δέοντος τροφή εἰς ἀσθενῆ καὶ ἀδύνατον στῆμαχον.

Ὁ εἰλικρινῆς Θησεὺς, ἀνοίξας τὰς θύρας εἰς τὴν ὀχλοκρατίαν, παρεχώρησεν εἰς τὴν δημοκόπον πανουργίαν νὰ ὑπερχυθῆ καὶ νὰ καλύψῃ μὲ τὰ βορβορώδη αὐτῆς ὕδατα τὴν καθαρὰν γῆν τοῦ Κέκροπος. Σύγχρονος ἄρα τῆς ὀχλοκρατίας εἶναι ἡ δημαγωγικὴ πονηροκρατία: τυραννία τοσοῦτον μᾶλλον ἀφόρητος, καθ' ὅσον οἱ κυβερνῶντες, διὰ νὰ φθάσωσιν εἰς τὰς ἀρχάς, μεταχειρίζονται ὡς μέσον τὴν κακίαν, τὴν ἀπάτην, πανουργίαν, καταπατοῦντες πᾶν εἶδος ἀρετῆς, καὶ διαφθείροντες τὸν λαόν. Ἢ εἰσβολὴ τῶν Τυνδαριδῶν εἰς τὴν Ἀττικὴν, πρὸς ἐκδίκησιν τῆς ἀρπαγῆς τῆς νεᾶς Ἰλένης, ἐβοήθησε τοὺς ἐπιβούλους σκοποὺς τοῦ δημαγωγοῦ Μενεσθέως, καὶ οὕτως κατηργήθη, ζῶντος ἔτι τοῦ διαρρύθμιτοῦ, ἡ ἐξουσία τοῦ Θησεῦς ὡς τὸ πρῶτον βραβεῖον τῆς πρὸς τὸν χυδαῖον ὄχλον ὑπερμέτρου συγκαταβάσεώς του (α). Αὐτὸ τοῦτο συνέβη μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων αἰώνων εἰς τὸ Σόλωνα ἀπὸ τὸν Πεισίστρατον. Καὶ τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν δεικνύει ἐναργῶς ἡ Γενικὴ Ἱστορία πανταχοῦ καὶ διὰ παντός. Ἢ θύρα εἰς τὴν τυραννίαν τῶν πολλῶν οὔσα ἠνεωγμένη, δίδει ἀνεμποδίστως δίοδον εἰς τὴν τυραννίαν τοῦ ἑνός· ἡ δὲ πολιτεία σαλεύεται εἰς πᾶσαν πολιτικὴν τρικυμίαν μέχρι τῆς τελείας πτώσεως αὐτῆς· τότε μόνον γνωρίζει ὁ λαὸς τὴν ἀθλιότητά του, καὶ τὸν ἀληθῆ αὐτοῦ προστάτην· ἀλλ' εἶναι κατὰ δυστυχίαν πάντοτε ἄργα καὶ πᾶρωρα.

Ἐν τούτῳ ὁ Θησεὺς, ἐλευθερωθεὶς παρὰ τοῦ Ἰρακλέους ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ Λιδονέως, ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας, καὶ ἐπροσπάθει βοηθούμενος ἀπὸ τοὺς ὀλίγους φίλους του, νὰ καταστρέψῃ τὴν

(α) Ἐπεισε τὸν δῆμον ὁ Μενεσθεὺς ὀχεσθαι τῇ πόλει καὶ φιλοφρονεῖσθαι τοὺς Τυνδαρίδας, ὡς μόνον Θησεὶ βίας ὑπάρξαντι πολέμουνας. (Πλούτάρχ. εἰς βίου Θησεῦς § 32.)

ἀπάτην τοῦ Μενεσθέως (α), καὶ νὰ κήρυχθῆ πάλιν ἀρχηγὸς καὶ προστάτης τῶν Νόμων καὶ τῆς πολιτείας. Ἄλλ' ὁ δημαγωγὸς, ὡς οἱ ἀπάταιωνες ἐρασταὶ κολακεύουσι διὰ ν' ἀπατήσωσι, καὶ φαίνονται ὑποχείριοι τῶν ἀπλοϊκῶν ἐρωμένων, διὰ νὰ τὰς διαφθείρωσι καὶ ὑποδουλώσωσιν ὕστερον, οὕτω καὶ ὁ Μενεσθεὺς, κολακεύων τὸν ὄχλον, ὅστις ἐπιθυμεῖ μᾶλλον νὰ ἀπατᾶται προσκυνούμενος, διὰ νὰ δουλωθῆ ὕστερον, παρά νὰ ἐκτελῆ μετὰ σιωπῆς τὰ προσταττόμενα καὶ νὰ μένη ἐλεύθερος, νὰ δεσπόζῃ τοὺς νόμους, παρά νὰ ὑποτάσσεται εἰς αὐτοὺς, οὗτος, λέγω, ὑπερίσχυσε. Χειροκροτεῖται μετ' εὐφημίας ὁ πανουῦργος δημαγωγὸς· ὁ δὲ καταργήσας τὴν σκληρὰν τυραννίαν τῶν τυραννίσκων τῆς Ἀττικῆς, ὁ γυμνωθεὶς ἀπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ βασιλικὴν ἀξίαν, πρὸς χάριν τοῦ λαοῦ, καὶ ὁ καταφρονήσας τὴν ἰδίαν διὰ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν, οὗτος, λέγω, ἀποβάλλεται, ὡς τύρχννος καὶ ἐχθρὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους. Τότε ὁ Θησεὺς ἀπελπισθεὶς, τοὺς μὲν παῖδας αὐτοῦ ἔστειλεν εἰς Εὐβοίαν, αὐτὸς δὲ, καταρώμενος τὴν ἀχνυρίτιαν τῶν Ἀθηναίων, κατέφυγεν εἰς τὴν Σκύρον, ὅπου καὶ ἐτελεύτησε (β). Μετὰ ὀκτακόσια, ὡς ἔγγιστα, ἔτη ὁ Κίμων ὁ τοῦ Μιλτιάδου μετεκόμισεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὰ λείψανα αὐτοῦ, καὶ ἔλθεν ἡ μνήμη του ἰσοθέους τιμᾶς (γ). Ὁ δὲ ὄχλος, ὅστις ἐπὶ Μενεσθέως κατεδίκησε τὸν φιλελεύθερον Θησέα ὡς τυραννικόν, ἐγνώριωεν ἐπὶ τέλους, ὅτι αὐτὸς μόνος ὑπῆρξεν ὁ ἀληθὴς αὐτοῦ προστάτης, καὶ τῶν ἀδυνατῶν καὶ ταπεινῶν ὁ εἰλικρινὴς ὑπερασπιστὴς (δ).

(α) Πλούταρχος αὐτόθι § 35.

(β) Πλούταρχος καὶ Μεούρσιος εἰς βίον Θησεύς.

(γ) Κομισθέντων δὲ τούτων ὑπὸ Κίμωνος ἐπὶ τῆς τριήρους ἡσθέντες Ἀθηναῖοι, πομπαῖς τε λαμπραῖς ἐδέξαντο καὶ θυσίαις, ὥσπερ αὐτὸν ἐπανερχόμενον εἰς τὸ ἄστυ. (Πλούταρχ. αὐτόθι.)

(δ) Πausan. Ἀττικ. Κεφ. 16.

Ἔστι, λέγει ὁ Πλούταρχος, Φύξιον οἰκέταις καὶ πᾶσι τοῖς ταπεινο-

Κατὰ δυστυχίαν ἢ εὐλάβειαν τοῦ Θεσέως διὰ τὰ δίκαια καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου παρέσυρε, φαίνεται, τὴν ἡρωϊκὴν του ψυχὴν, ὥστε νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν ὄχλον ἰσχυρὴν πλειοτέραν, ἀφ' ὅσῃν ἀπήτει ἢ νομικὴ ἐλευθερία, ἢ ἀσφάλεια, καὶ ἢ εὐδαιμονία τοῦ λαοῦ. Ὅστις ἀναλαμβάνει τὴν διαρρύθμισιν τῆς ἐνεστώσης καὶ μελλούσης τύχης ἐνός ἔθνους, βυθίζων τὸ βλέμμα του εἰς τὴν ἀβυσσὸν τοῦ μέλλοντος, πρέπει ν' ἀποφύγῃ μὲ τὴν αὐτὴν προσοχὴν, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κριτικοῦ βιογράφου, τὰ δύο ἄκρα: τὴν τυραννίαν, λέγω, καὶ τὴν ἐπίσης ὀλεθρίαν ὀχλοκρατίαν. Ἄμφότερα εἰσιν, ὡς βεβαιοῖ ὁ Ἀριστοτέλης, παρεμποδιστικαὶ τῆς ὀρθῆς πολιτείας. Ἡ σωτηρία πάσης εὐνομουμένης κοινότητος κεῖται εἰς τὴν εὐτυχῆ ἰσοσταθμίαν τῶν δυνάμεων καὶ ἐλατηρίων τῆς πολιτικῆς μηχανῆς. Αὕτη διέφυγε, φαίνεται, τὴν προσοχὴν τοῦ Θεσέως· καὶ ἐδῶ κυρίως, καὶ ὄχι ἀλλαγῶς, εὐρίσκεται ἡ ἀρχὴ τοῦ φιλοταράχου ὀχλοκρατικοῦ ἐκείνου πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἀναπτυσσόμενον ὕστερον, ἔσειε σαλεύον πολυτάκως τὰ θεμέλια τῆς δημοκρατίας μέχρι τῆς τελείας αὐτῆς

τέροις καὶ δεδιόσι κρείττονας, ὡς καὶ τοῦ Θεσέως προστατικοῦ τινός καὶ βοηθητικοῦ γενομένου καὶ προσδεχομένου φιλανθρωπῶς τὰς τῶν ταπεινοτέρων δεήσεις. (αὐτόθι.)

Ὁ ναὸς οὗτος, καλούμενος Θεσεῖον, σώζεται ἐπὶ τινος γαιολόφου ἔμπροσθεν τῆς Πνυκός, τοῦ Ἀρείου Πάγου, καὶ τῆς Ἀκροπόλεως, θειρῶν τὸν Πειρεῆα καὶ τὴν ἀπ' αὐτὸν εἰς τὰς Ἀθήνας φέρουσαν ὁδὸν· ὡς ἡ σκιὰ τοῦ ἐνὸς ἡρώος, ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ, δέχεται φιλοφρόνως τοὺς εἰσερχομένους εἰς θῆσαν τῶν ἐντελεστέρων ἀριστουργημάτων τῆς ἀρχαιότητος. Ὅρα τὸ Γαλλικὸν Σύγγραμμα τοῦ ἀρίστου ἀρχαιολόγου Κ. Πιττάκη *l'ancienne Athènes* φυλ. 83, καὶ τὴν διατριβὴν τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα· ὡς δὲν μένει οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ταυτότητος τοῦ Θεσεῖου. Ἡ περὶ ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων σπουδαία ἔρευνα τοῦ Κ. Πιττάκη χαρακτηρίζεται ἀπὸ μετριοφροσύνην, πολυμάθειαν, καὶ διακαῆ τινὰ ζῆλον πρὸς ζήτησιν τῆς περὶ τούτων ἀληθείας.

πτύσεως· καθότι μετοξὺ ὀχλοκρατίας καὶ δεσποτισμοῦ: ἤγουν τυραννίας πολλῶν, ἢ τυραννίας ἑνός, δὲν ὑπῆρξέ ποτε μέσος ἀσφλῆς καὶ στερεὸς ὄρος. Ἄν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ γενικὴ ὑπόληψις μεγάλου τινός ἀνδρός ἐμπόδισέ ποτε, καὶ πρὸς ὦραν, τὴν ὄρμην τῶν παθῶν, ἢ εὐτυχῆς αὐτῆ συμπτώσεως ἦτον ἐφήμερος ἐνῶ τὰ ἔθνη εἰσὶν ἀθάνατα. Ὁ φόβος, ἢ τὸ σέβας, διαλύονται μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἥρωος (α). Λί θύραι μένουσιν ἠνεωγμένα εἰς τὸ ἀγρυπνον ὄμμα τῆς κενοδοξίας· πίπτει τὸ ἔμφραγμα· τὰ δὲ ῥευστὰ κατακυριεύουσι τὸ ἰσόπεδον, καὶ ἀκολουθοῦντα τὸν νόμον τῆς ἰδικῆς αὐτῶν βαρύτητος, καλύπτουσι τὰς πεδιαδας, τῶν ὁποίων αἱ τερπναὶ ὄχθαι ἀναιχέτιζον πρῶτον τὰ ὕδατα τοῦ ὀρμητικοῦ ρεύματος. Οἱ πλήρεις ζώηρᾶς φαντασίας ἄνθρωποι, ὡς οἱ θυμοειδεῖς ἵπποι τοῦ φαέθωνος, διὰ νὰ περιτρέξωσιν ἐνδόξως καὶ τακτικῶς τὸ ἡμερινὸν στάδιον, πρέπει νὰ ἠνιοχοῦνται ἀπὸ ἔμπειρον καὶ ἰσχυρὸν ἠνίοχον· ἀλλέως κρημνίζονται καὶ αὐτοὶ, καὶ συνθλάττουσιν ἐλεεινῶς τὴν λαμπρὰν τοῦ Ἡλίου ἄμαξαν (β).

Ὁ ἀληθῆς ἄρα φίλος τῶν ἀνθρώπων, καὶ πατὴρ τῶν τοῦ λαοῦ, χρεωστεῖ νὰ στήσῃ τὴν οἰκοδομὴν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας εἰς βάσεις στερεὰς καὶ ἀκλονήτους, διανέμων εἰς ἅπαντας ἴσην, καὶ τόσην ἐλευθερίαν, ὅση εἶναι ἱκανὴ ν' ἀποκαταστήσῃ ἕκαστον πολίτην καὶ ἀληθῶς ἐλεύθερον καὶ εὐδαίμονα, ἀλλ' οὔτε πλεόν οὔτε ἧττον. Ἢ μετρία δόσις γενναίου τινός οἴνου προξενεῖ εὐρωστίαν καὶ ὑγείαν· ἢ δὲ ἔλλειψις, ἢ ἡ κατάχρησις, ἀδυναμίαν, ἢ ἐπιφέρει μέθην, καὶ ἐπὶ τέλους ἀσθενείας καὶ ὕδρωπα. Μένφεται ἐπίσης ὁ Χαιρωνεὺς σοφὸς καὶ τὴν τυραννίαν, καὶ τὴν ὀχλοκρατίαν· ἄχρεωστεῖ, λέγει, πᾶς Νομοθέτης

(α) Ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ Σύλλα ἐπέδησεν ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ῥώμης.

(β) Μεταμορφ. Ὀβιδίου. Δ.

καὶ ἡγεμῶν πρὸ παντός ἄλλου γὰρ σῶσθαι τὸ πολίτευμα καὶ τὸ ἔθνος· σῶζει δὲ αὐτὸ, ὅχι μόνον ἀποποιούμενος τὴν δύνανται τὴν μὴ ἀνήκουσαν εἰς τὴν νόμιμον ἀρχήν, ἀλλ' ἐνανγκαλιζόμενος καὶ κρατῶν μὲ ἀνδρικήν χεῖρα πᾶν τὸ προσήκον εἰς αὐτήν· ὅστις παρχειρεῖ ἀπὸ ἀδυναμίας ἢ τὴν κακῶς ἐννοουμένην φιλανθρωπίαν καὶ φιλελευθερίαν ἢ καταπιέζει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ φιλαυτον τυραννίαν, ὁ τοιοῦτος δὲν εἶναι οὔτε ἀγαθὸς ἡγεμῶν, οὔτε φιλόστοργος τοῦ λαοῦ πατήρ· ἀλλ' ἢ δημαγωγός, ἢ δεσπότης. Ὁ δὲ λαός, θλιβόμενος ἴδη ἀπὸ τὴν πείραν, ἀνοίγει τέλος τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἥτις πρότερον εἶχε διαφύγει τὴν ἀκατέργαστον αὐτοῦ κατάληψιν· περιφρονεῖ τότε τὸν πρῶτον, καὶ μισεῖ τὸν δεύτερον (α), καιροφυλακτῶν γὰρ σαλεύσῃ τὰς στήλας, καὶ πᾶν ὑποστήριγμα, διὰ γὰρ κρημνίσῃ τὴν παράλογον οἰκοδομήν, προτιμῶν πολλάκις γὰρ καταπλακῶσθαι καὶ ἑαυτὸν, διὰ γὰρ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς κυρίους του. Ὁ Θησεύς καὶ ὁ Μενεσθεύς, ὁ Πεισίστρατος, ὁ Διονύσιος καὶ μυρίοι ἄλλοι, τοὺς ὑποίους ἀναφέρει ἡ Γενικὴ Ἱστορία, καὶ τὰ ἀναρίθμητα παραδείγματα τῶν δυστυχημάτων, τῶν στάσεων καὶ μετοικισμῶν τῶν λαῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων, πρέπει τέλος πάντων γὰρ ἐλκυσθῆσαι τὴν προσοχὴν τῶν φρονίμων, οἵτινες περὶ πολλοῦ ποιῶνται ὅχι μόνον τὴν ἐνεστῶσαν ἐφήμερον ἐρημίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μέλλουσαν καὶ διαρκῆ εὐδαιμονίαν τῶν ἀνθρώπων.

(α) Δεῖ γὰρ τὸν ἄρχοντα σῶζειν αὐτὴν τὴν ἀρχήν· σῶζεται δ' οὐχ (ἤττον ἀπεχομένη τοῦ μὴ προσήκοντος, ἢ περιεχομένη τοῦ προσήκοντος. Ὁ δὲ ἐνδιδοὺς, ἢ ἐπιτείνων, οὐ μένει βασιλεὺς, οὐδ' ἄρχων, ἀλλ' ἢ δημαγωγός ἢ δεσπότης γενόμενος ἐμποιεῖ τὸ μισεῖν ἢ καταφρονεῖν τοῖς ἀρχομένοις.

Πλούταρχ. Σύγκρισ. Θησεύς καὶ Ἰωμόλον § 2.)